

1. ordensnet

Historien om kortlægningen af Danmark er lang og spændende.

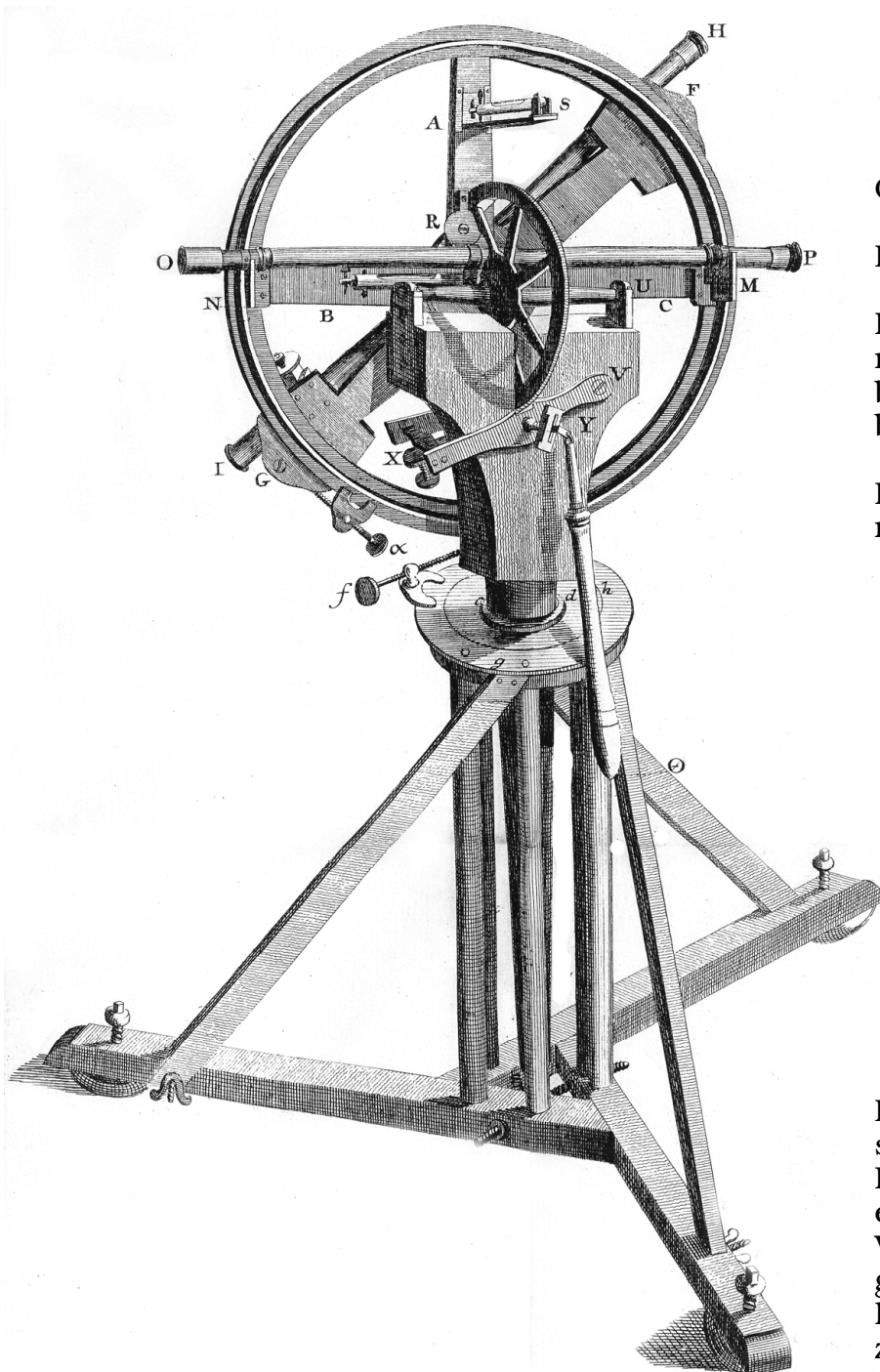
Metoden med triangulation starter i Frankrig i 1747 og breder sig snart til nabolandene.

Her skal den fortælles i en meget kort version, og primært koncentrere sig om det såkaldte 1. ordensnet.

Det består af et sammenhængende og landsdækkende net af store trekanten, hvis spidser relaterer til velvalgte punkter i naturen.

Punkterne benævnes trigonometriske stationer og er som regel placeret på højt og fritliggende lokaliteter.

Der har gennem tiderne været opmålt tre sådanne 1. ordensnet udført af tre forskellige organisationer.

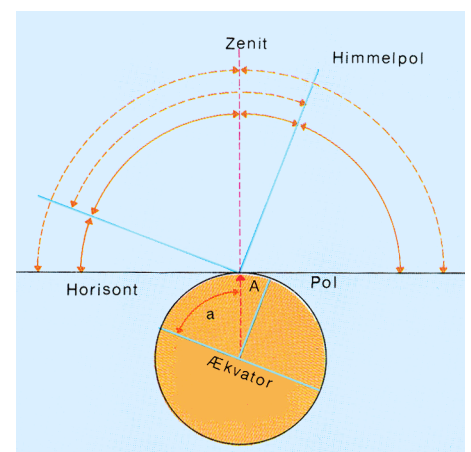
Billedet viser et såkaldt
Geografisk Instrument

Opfundet og bygget i Sverige.

Blev anvendt til to slags måling.

I lodret position (som her) til måling af polhøjden. D.v.s. bestemme stedets geografiske bredde.

I vandret position anvendt til måling af vinkler i triangulation.

Måling af breddegrad

Fra et sted på jordoverfladen A ses himmelpolen (i praksis = Polarstjernen eller Nordstjernen) et antal grader over horisonten. Vinklen svarer til stedets geografiske breddegrad a , og er komplementær til den mellem zenit og himmelpol.

Det Kongelige Videnskabernes Selskab

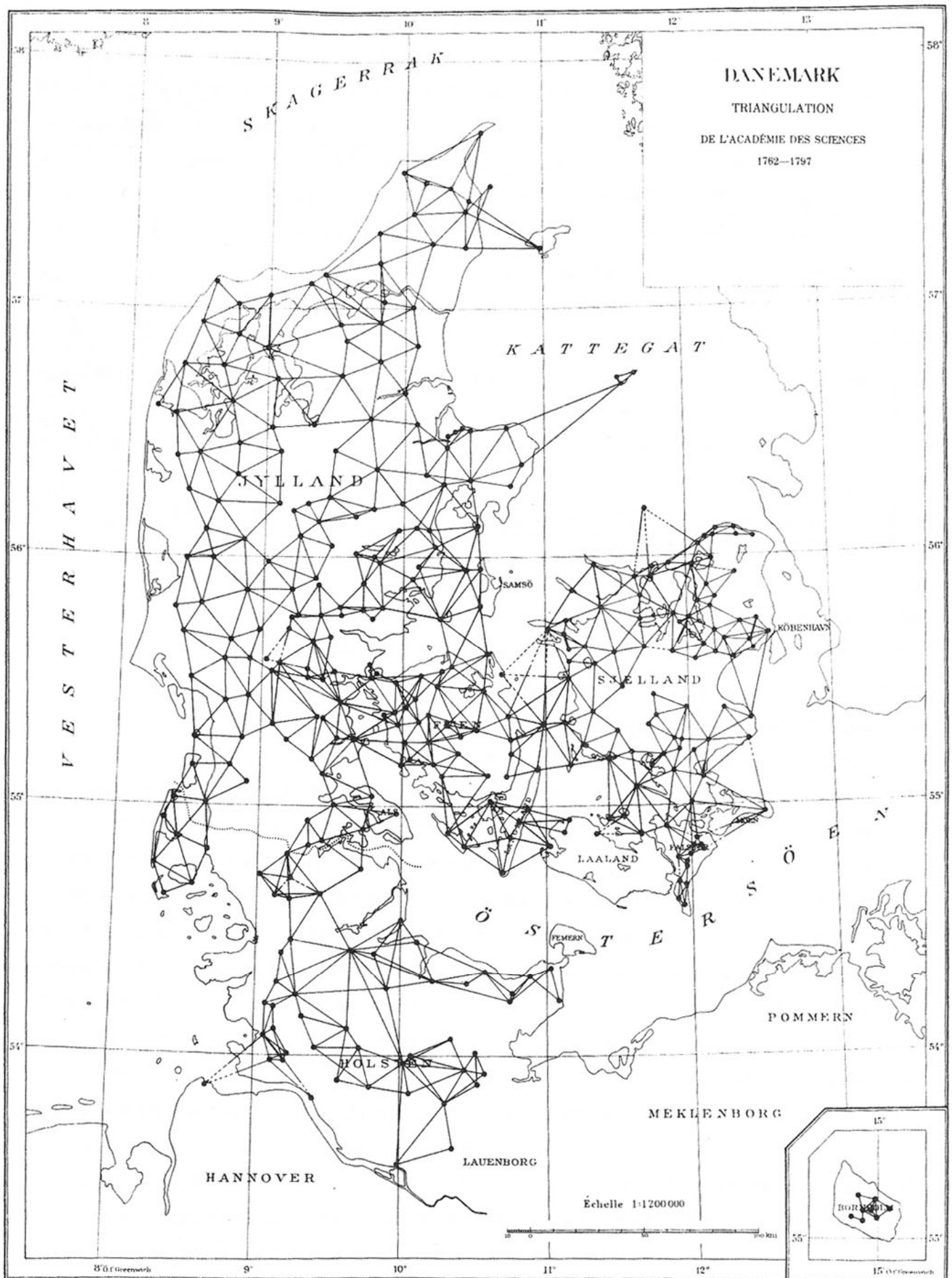
Selskabet nedsætter en landmålingskommission under ledelse af Thomas Bugge. Han begynder med forberedelser i 1762 og i efteråret 1764 arbejdet med triangulationen med at udstikke en 10 km basislinie fra Brøndby Høj til Tinghøj uden for det daværende København.

Basisliniens endepunkter dannede sammen med Rundetårn den første trekant i nettet. Fra København blev triangulationen dels ført vestover mod Kalundborg og derfra mod syd, dels direkte sydpå ned over Stevns.

I 1778 er arbejdet afsluttet for Sjællands vedkommende, og resultatet ses herfølgende.

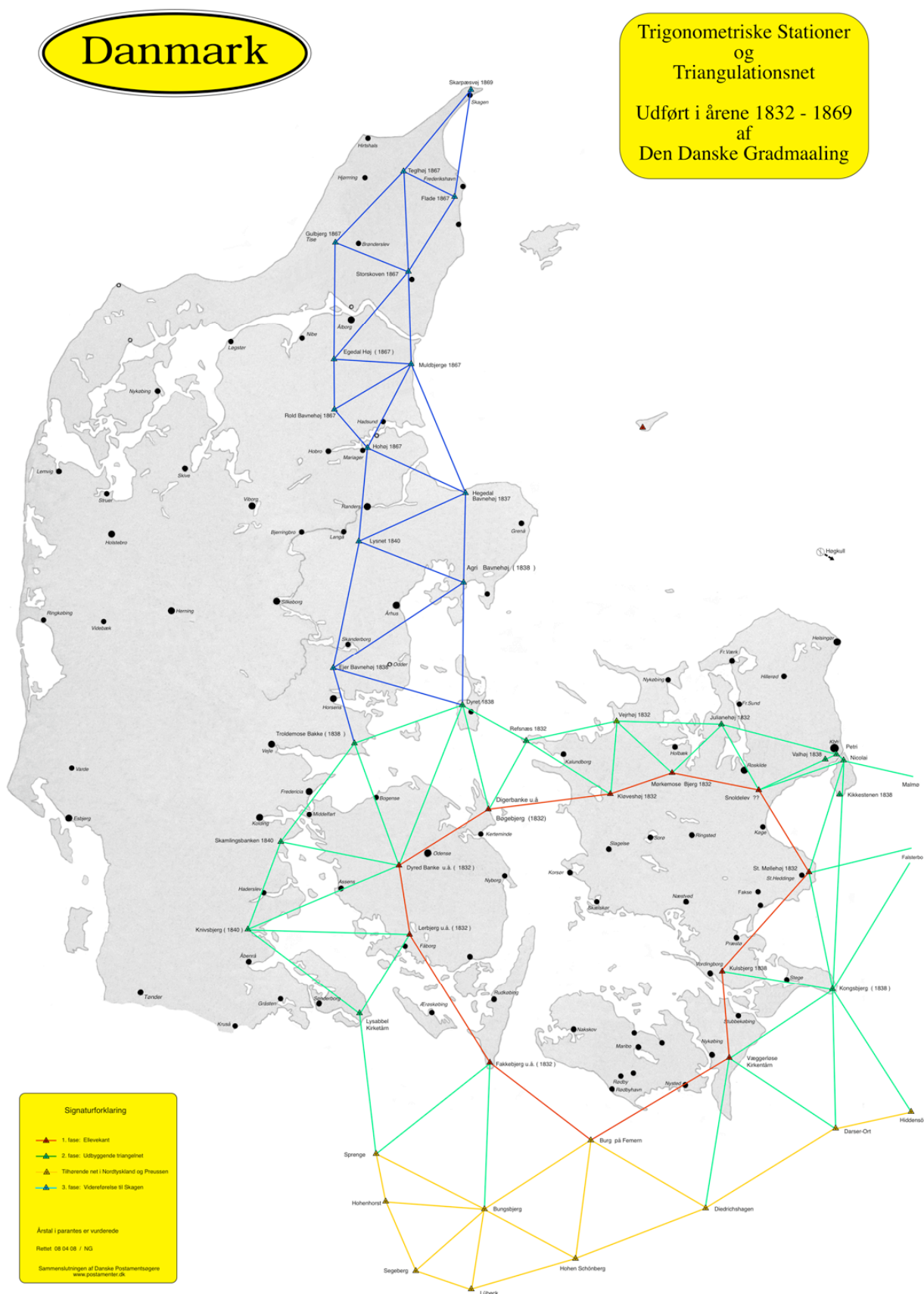
Arbejdet fortsætter nu videre vestpå over til Fyn og Als, hvorfra der opnås forbindelse til det nettet i Slesvig og Holsten.
Også videre mod vest til Jylland, hvor to rækker når helt til Skagen.

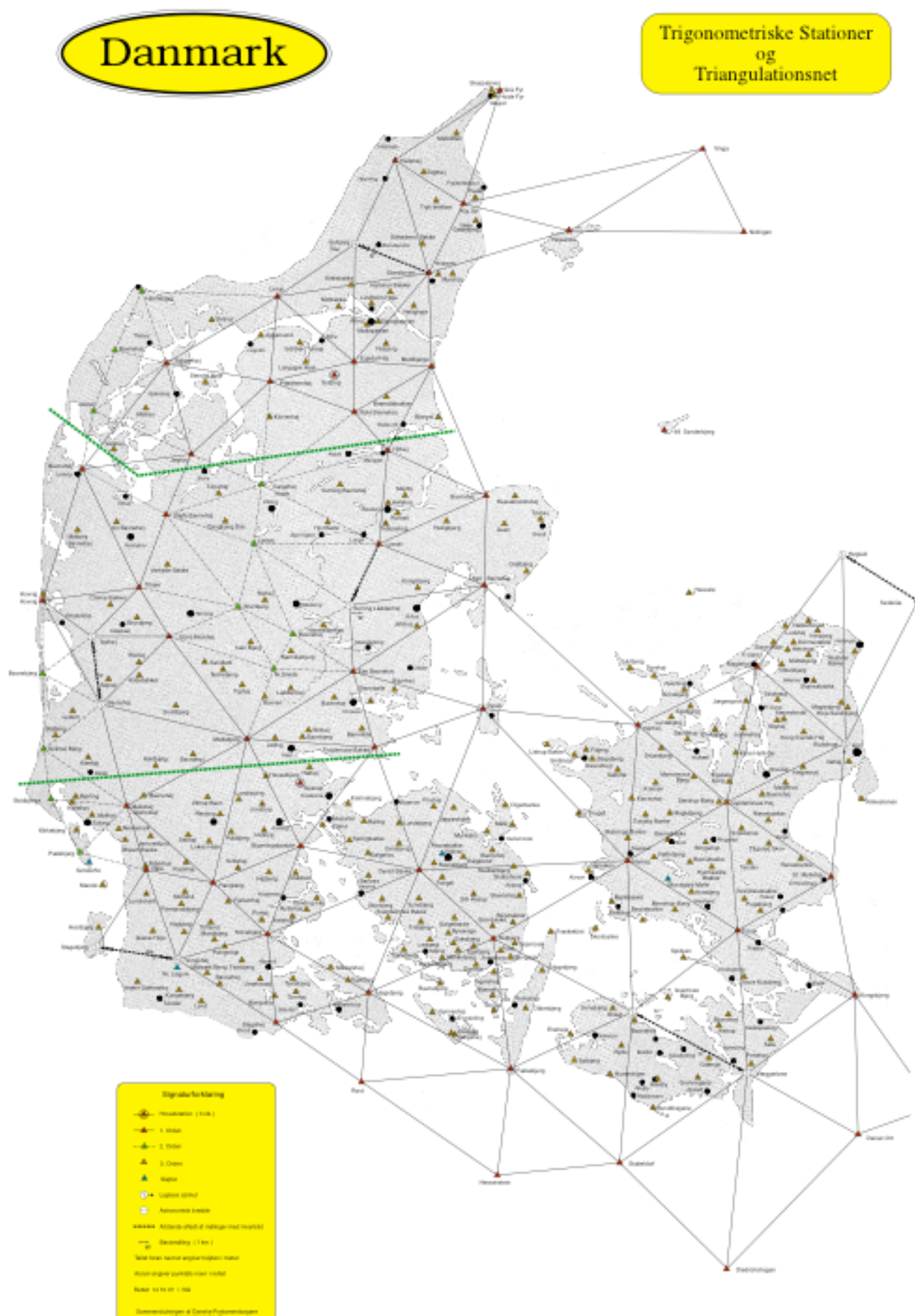
Den Danske Gradmåling

Efter en del debat og kritik (både saglig og usaglig) af Bugges arbejder bliver det i 1843 bestemt, at arbejdet skal overtages af Generalstaben.

Under ledelse af C.C.G. Andreæ påbegyndes omkring 1830 en nyopmåling. Startende med en 11 sidedet mangekant gennem Sjælland, Fyn og øerne med tilslutning til Preussen og Sverige. Senere fortsættes med en trekantkæde til Skagen.

Dette institut indleder ca. 1930 en 3. opmåling af et net, som stadig er gældende.

Litteratur henvisning

- Thomas Bugge: Beskrivelse over den Opmaalings Maade, som er brugt
København 1779
- C.G. Andræ Den Danske Gradmaaling, Bind 1, 2 og 3
København 1867
- Einar Andersen: **Thomas Bugge. Et mindeskrift i anledning af 150 års dagen for hans død 15. 01.1815.**
Geodætisk Instituts forlag . København 1968.
- Keld Nielsen: **Hvordan danmarkskortet kom til at ligne Danmark.**
Foreningen Videnskabshistorisk Museums venner 1982.
- Nørlund N.E.: **Danmarks kortlægning. En historisk fremstilling.**
Munksgård . København 1942.